

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення Приймальної комісії
Бердянського державного
педагогічного університету
25 травня 2024 року

ПРОГРАМА
фахового вступного випробування

Освітній ступінь:	бакалавр
Основа вступу:	освітній ступінь бакалавр або магістр (освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліст)
Спеціальність:	014.05 Середня освіта (біологія та здоров'я людини)
Термін навчання:	2 роки 10 місяців

ЗМІСТ

1. Пояснювальна записка.....	3
2. Зміст програми.....	4
3. Критерії оцінювання	10
4. Список рекомендованої літератури.....	11

1. Пояснювальна записка

Мета комплексного іспиту за фахом підготовки для вступу на здобуття освітнього ступеня бакалавр: з'ясувати підготовленість вступника до здобуття вищої освіти за освітнім ступенем «бакалавр» зі спеціальності 014.05 Середня освіта (біологія та здоров'я людини) для формування рейтингового списку та конкурсного відбору вступників у межах ліцензованого обсягу спеціальності.

Форма комплексного іспиту за фахом підготовки - Усний іспит.

Усний іспит – це теоретичні завдання, виконання яких дає можливість виявити підготовленість вступника до здобуття вищої освіти.

Загальна кількість завдань – 2.

Формат проведення комплексного іспиту за фахом підготовки.

Комплексний іспит за фахом підготовки проводиться дистанційно з використанням платформи (програмне забезпечення) для проведення відеоконференцій Zoom.

У встановлений розкладом час початку комплексного іспиту за фахом підготовки члени фахової атестаційної комісії розпочинають відеоконференцію, долучають до неї вступників, здійснюють автентифікацію вступників та інформують їх про правила проведення вступного іспиту та часові обмеження.

Автентифікації вступника передбачає:

– встановлення аудіо та візуального контакту зі вступником на платформі відеоконференцій;

– показ документа, що посвідчує особу (паспорт громадянина України у формі книжечки або картки, паспорт громадянина України для виїзду за кордон у тому числі Е-паспорт, Е-паспорт для виїзду за кордон, Е-документ).

На початку комплексного іспиту за фахом підготовки члени фахової атестаційної комісії рандомно задають 2 питання з переліку, поданому у програмі.

Вступник готує відповіді на питання і в режимі відеоконференції відповідає на них та на додаткові запитання членів фахової атестаційної комісії.

Члени фахової атестаційної комісії оцінюють відповіді вступників вищої освіти.

Результати комплексного іспиту за фахом підготовки оголошуються не пізніше наступного дня після його проведення шляхом розміщення відповідних відомостей на офіційному вебсайті Бердянського державного педагогічного університету bdpu.org.ua у вкладці ВСТУПНИКУ.

У разі повітряної тривоги під час складання комплексного іспиту за фахом підготовки, іспит призупиняється, учасники можуть пройти до укриття. Після відбою повітряної тривоги, учасники можуть продовжити складання комплексного іспиту за фахом підготовки.

2. Зміст програми

Тема 1. Педагогіка як наука, об'єкт, предмет, функції та її завдання.

Педагогіка – наука про виховання. Об'єкт, предмет, функції і завдання педагогіки. Основні категорії педагогіки. Система педагогічних наук. Зв'язок педагогічної науки з іншими науками. Поняття про методологію педагогіки і її рівні. Філософські основи педагогіки. Конкретно-методологічні принципи педагогічних досліджень. Організація педагогічного дослідження. Система методів і методика педагогічного дослідження.

Тема 2. Загальні закономірності розвитку особистості.

Поняття «людина», «індивід», «особистість», «індивідуальність». Процес розвитку особистості. Спадковість і розвиток. Вплив середовища на розвиток особистості. Розвиток, виховання і формування особистості. Діяльність як фактор розвитку. Діагностика розвитку. Вікові та індивідуальні особливості розвитку. Вікова періодизація. Врахування індивідуальних особливостей.

Тема 3. Цілісність педагогічного процесу.

Педагогічний процес як система. Цілісність педагогічного процесу: елементи та їх характеристика. Фактори, що впливають на цілісність педагогічного процесу. Ієрархія цілей у педагогіці. Закономірності педагогічного процесу. Етапи педагогічного процесу.

Тема 4. Інновації в педагогіці.

Поняття інновації. Типи інновацій в освіті. Інноваційна та гуманістична педагогіка. Переваги використання інновацій в освіті. Виклики та перешкоди при впровадженні інновацій в освіті. Роль вчителя у використанні інновацій в освіті. Перспективи розвитку інновацій в освіті.

Тема 5. Дидактика як теорія освіти і навчання.

Загальне поняття про дидактику. Предмет і завдання дидактики. Основні дидактичні концепції. Становлення сучасної дидактичної системи. Процес навчання як цілісна система. Поняття процесу навчання, його структура. Функції процесу навчання. Структура діяльності вчителя в освітньому процесі. Психологічні основи діяльності учнів у процесі навчання. Діяльність учителя і учня в різних видах навчання.

Тема 6. Загальні принципи, методи та засоби навчання.

Принципи навчання як дидактична категорія. Закони і закономірності навчання. Характеристика принципів навчання. Загальні методи навчання. Поняття про методи навчання. Класифікація методів навчання: методи організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності; стимулювання навчальної діяльності учнів у процесі навчання; контролю і самоконтролю в навчанні. Проблема оптимального вибору методів навчання. Поняття засобів навчання та їх класифікація.

Тема 7. Організаційні форми навчання.

Поняття про форми організації навчального процесу в закладах освіти. Функції форм навчання. Форми організації навчання та їх розвиток у дидактиці. Форми організації навчання в закладі дошкільної освіти. Форми організації навчання в закладі загальної середньої освіти. Урок – основна форма організації навчання в школі. Позаурочні форми навчання.

Тема 8. Сучасні підходи до оцінювання навчальних досягнень.

Суть контролю навчання як дидактичного поняття. Методи і форми контролю. Стратегії оцінювання. Види оцінювання. Формувальне оцінювання (або оцінювання для навчання). Порівняння формувального та традиційного (підсумкового) оцінювання. Переваги формувального оцінювання. Методи оцінювання. Рефлексія та взаємооцінювання. Диференційоване навчання: рівні диференціації, навчання обдарованих дітей, проблема освітніх труднощів у навчанні.

Тема 9. Проблема мети і завдань виховання.

Виховання як педагогічне явище. Сутність і зміст процесу виховання. Закономірності, рушійні сили і принципи виховання. Напрями виховання. Суспільна спрямованість виховання. Зв'язок виховання з життям, працею. Опора на позитивне у дитини. Гуманізація виховання. Індивідуальний підхід. Єдність виховних впливів.

Тема 10. Загальні методи, прийоми і засоби виховного впливу на особистість.

Поняття про сутність методів, прийомів і засобів виховання. Умови, що визначають вибір методів виховання. Класифікація методів виховання. Методи формування свідомості особистості, або методи переконань. Методи організації діяльності і формування досвіду суспільної поведінки. Методи стимулювання. Система засобів виховання. Засоби всебічного розвитку особистості. Взаємозв'язок методів і засобів виховання.

Тема 11. Форми організації виховного процесу.

Технологія виховання. Педагогічна майстерність, етика і такт. Загальна характеристика форм виховання та їх класифікація. Основні дії педагога при організації виховного процесу. Вибір форм виховання.

Тема 12. Виховання особистості в колективі.

Поняття колективу і його види. Дитячий виховний колектив, його основні аспекти. Структура виховного колективу в школі. Найважливіші педагогічні функції, стадії і перспективи розвитку виховного учнівського колективу. Методичні основи виховання учнівського колективу. Самодіяльні групи і «неформальні» об'єднання.

Тема 13. Основи сімейного виховання.

Сім'я як соціально-педагогічне середовище. Особливості і перспективи розвитку сучасної сім'ї. Вплив атмосфери сімейного життя на процес і результат виховання особистості. Взаємозв'язок закладу освіти та вчителів з сім'єю дитини. Форми та методи роботи вчителя з батьками учнів та вихованців.

Тема 14. Основи національного виховання.

Сутність і особливості національного виховання. Принципи національного виховання. Національне виховання як фактор цілісного формування особистості. Основні напрями національного виховання. Система безперервного національного виховання. Основні шляхи реалізації національного виховання.

Тема 15. Педагогічний менеджмент.

Педагогічний менеджмент як теорія і практика управління освітніми системами. Стан і тенденції розвитку системи освіти у сучасному суспільстві. Сутність, мета та особливості управління освітою. Основні принципи системи управління освітою.

Тема 16. Нормативно-правове забезпечення освітнього процесу в закладах освіти.

Закон «Про освіту». Основні положення Законів «Про дошкільну освіту» та «Про повну загальну середню освіту». Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти. Постанови Кабінет Міністрів України «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти» та «Про внесення змін до Порядку організації інклюзивного навчання у закладах освіти».

Тема 17. Психологія як наука

Предмет і завдання психології як науки. Етапи розвитку психології. Галузі психологічних знань. Місце психології в системі наук. Школи, напрями, концепції у психології. Принципи психологічного дослідження. Етапи психологічного дослідження. Структура методів психологічного дослідження. Організаційні методи. Характеристика основних емпіричних методів психології: експеримент та спостереження, опитування, тести, аналіз

продуктів діяльності, біографічний метод. Методи обробки даних.

Інтерпретаційні методи.

Тема 18. Поняття про психіку. Еволюція психіки: розвиток психіки тварин та людини

Історія розвитку психіки. Стадії та рівні розвитку психіки тварин (О. М. Леонтьєв). Механізми відображувальної діяльності на різних стадіях розвитку психіки. «Мова» і спілкування тварин. Відмінність психіки людини від психіки тварини.

Поняття про свідомість, її особливості та функції. Структура свідомості. Рівні вияву психіки людини. Філогенетичні та онтогенетичні фактори формування свідомості.

Тема 19. Відчуття та сприймання.

Поняття про відчуття. Фізіологічні основи відчуттів. Класифікація різновидів відчуттів. Характеристика основних відчуттів людини. Основні властивості відчуттів. Закономірності відчуттів. Поняття про сприймання. Фізіологічні основи сприймання. Відмінність відчуттів від сприймання. Образ, особливості його формування. Основні властивості сприйняття: предметність,

цілісність, осмисленість, аперцепція, вибірковість, константність. Класифікація сприйняття. Структурність сприйняття. Фон, фігура, ілюзії сприйняття. Причини ілюзій. Індивідуальні особливості сприймання. Класифікація та види сприймання. Ілюзії сприймання. Особливості сприймання. Індивідуальні особливості сприймання.

Тема 20. Пам'ять

Поняття пам'яті. Функції та теорії пам'яті. Функції пам'яті у пізнавальній діяльності. Механізми пам'яті. Види пам'яті. Емоційна пам'ять. Асоціативна теорія. Смыслова теорія. Гештальт теорія пам'яті. Ретроактивне і проактивне гальмування. Фактор краю. Ефект Зейгарнік. Уявлення, явище ремінісценції. Види пам'яті, їх особливості. Процеси пам'яті. Індивідуальні особливості пам'яті. Розвиток пам'яті.

Тема 21. Мислення.

Поняття про мислення, його особливості. Характеристика мислення. Відмінність мислення від сприйняття і уяви. Операції мислення. Види мислення. Форми мислення: поняття, судження, умовивід. Функції мислення. Розумові дії та операції мислення. Індивідуальні стилі мислення. Властивості мислення (глибина-поверховість, широта- вузькість, швидкість- сповільненість, гнучкість-ригідність, оригінальність-тривіальність). Егоцентризм дитячого мислення. Мислення і вирішення завдань. Проблемна ситуація і завдання. Мислення і формування понять. Індивідуальні відмінності в мисленні людини.

Тема 22. Уява

Поняття про уяву, її функції та особливості. Зв'язок уяви з об'єктивною дійсністю. Фізіологічні основи процесів уяви. Види уяви, їх особливості. Форми уяви. Процес створення образів уяви. Види уяви: довільна, мимовільна, гедоністична, прагматична, продуктивна, репродуктивна. Прийоми створення образів: типізація, гіперболізація, акцентування, уподіблення. Мрія. Фантазії. Марення. Взаємозв'язок уяви і емоцій. Уява і особистість.

Тема 23. Увага

Поняття про увагу, її критерії та функції. Теорії та фізіологічні основи уваги. Психофізіологічна теорія. Теорія установки Д.М. Узнадзе. Теоретична концепція уваги П.Я. Гальперіна. Увага як особливий стан свідомості. Зв'язок із сенсорними та інтелектуальними процесами. Внутрішній потяг, що спричиняє увагу: потреби, бажання, почуття, установки, наміри тощо. Функції уваги. Види уваги. Властивості уваги: стійкість, концентрація, розподіл, об'єм, переключення, коливання. Увага й особистість.

Тема 24. Мовлення та спілкування.

Поняття про мову і мовлення, їх функції. Фізіологічні основи мовлення. Види мовлення та їх характеристика. Види мовлення: жестове, звукове, зовнішнє, внутрішнє, експресивне, імпресивне, письмове, усне. Функції мови: комунікативна, сигніфікативна, узагальнююча. Зв'язок мислення і мовлення. Егоцентрична мовлення (Л.С. Виготський, Ж. Піаже, С.Л. Рубінштейн).

Розвиток усного і письмового мовлення в онтогенезі. Поняття про спілкування. Засоби спілкування. Функції спілкування. Різновиди спілкування.

Тема 25. Емоції та почуття.

Поняття про емоції, їх особливості. Функції емоцій. Фізіологічні основи переживання людиною емоцій. Вияви емоцій. Види емоцій. Форми переживання емоційних станів людиною. Характеристика емоційних станів. Основні види прояву емоцій: гострі емоційні реакції, емоційні стани, емоційне ставлення до об'єкту. Групи емоційних проявів: настрої, пристрасть, афект, емоція, почуття, емоційний стрес. Властивості емоцій: суб'єктивний характер, полярність, фазність. Компоненти емоцій: фізіологічний, психологічний, поведінковий. Рівні емоційних переживань за С.Л. Рубінштейном. Базові емоції за І. Ізардом. Теорія емоцій Джеймса-Ланге. Теорія когнітивного дисонансу Л. Фестінгера. Інформаційна теорія П.В. Симонова. Функції емоцій. Стеничні і астеничні емоції. Індивідуально-психологічні особливості прояву емоцій і почуттів. Емоційні властивості людини. Розуміння емоцій інших людей та емоційна здатність. Ідентифікація емоцій за мімікою та пантомімікою. Керування емоціями. Емоційна поведінка. Емоційні типи. Поняття про почуття, їх особливості. Функції почуттів. Фізіологічні основи переживання людиною почуттів. Вияви почуттів. Види почуттів. Вищі почуття.

Тема 26. Воля

Поняття про волю як психологічну категорію, її функції. Філософські основи вольової регуляції. Довільні дії та їх особливості. Аналіз складної вольової дії. Основні якості волі. Функції волі. Вольова діяльність. Аналіз вольових дій. Психологічна структура вольового акту. Вольові якості особистості. Вольові якості особистості. Мужність. Цілеспрямованість. Рішучість. Самостійність. Наполегливість. Ініціативність. Витримка. Вчинок як вияв волі. Вольові дії. Локус контролю. Фази та ознаки вольових дій, їх стимулювання. Етапи вольових дій. Безвілля, його причини і переборення.

Тема 27. Особистість

Поняття про особистість як центральну психологічну категорію. Співвідношення понять «людина», «індивід», «суб'єкт», «особистість», «індивідуальність». Теорії особистості. Структура особистості. Особистість як суб'єкт і об'єкт міжіндивідних взаємин. Фактори формування особистості. Поняття про самосвідомість, її функції та структура. Образ «Я» центральний компонент самосвідомості, його вияви. Самооцінка, її види та механізми формування. Поняття про рівень домагань. Психологічний захист, його призначення та види.

Тема 28. Діяльність.

Активність і діяльність. Поняття про діяльність, її функції. Засоби діяльності. Зовнішня і внутрішня діяльність, їх взаємозв'язок. Інтеріоризація та екстеріоризація. Структура діяльності людини. Дії та рухи. Вміння, навички, звички. Навички, їх структура та закономірності вироблення. Проблема переносу

та інтерференції навичок. Свідомі та автоматизовані компоненти діяльності
Механізм формування навички. Види діяльності. Праця, навчання та гра як
основні види людської діяльності, їх порівняльна характеристика. Види праці:
предметно-практична і абстрактно-теоретична. Навчання: пасивний і активний
характер. Поняття провідної діяльності.

Тема 29. Темперамент

Поняття про темперамент. Критерії темпераменту. Історія розвитку вчення
про темперамент. Тип вищої нервової діяльності та темперамент. Гуморальні
теорії темпераменту (Гіппократ, Гален, І. Кант, П.Ф. Лесгафт). Конституційні
теорії темпераменту (Е. Кречмер, У. Шелдон). Нейродинамічні теорії
темпераменту (І.П. Павлов). Нейрогуморальні теорії темпераменту (В.М.
Русалов, Б.Д. Теплов, В.Д. Небиліцин, В.С. Мерлін). Індивідуальний стиль
діяльності (Б.Д. Теплов, В.С. Мерлін, Є.А. Клімов). Психологічна характеристика
типів темпераменту. Основні якості характеристики темпераменту: лабільність,
сенситивність, реактивність, активність, темп реакції, пластичність, ригідність.

Тема 30. Характер

Поняття про характер. Соціально-психологічна характеристика
особистості, характер. Поняття про характер. Структура характеру. Темперамент
і характер. Природні і соціальні передумови характеру. Характер і особистість.
Виховання характеру. Провідні риси характеру. Типологічні моделі характеру (Е.
Фромм, Е. Шостром, Б.С. Братуся, А.Ф. Лазурського). Поняття акцентуації
характеру. Види акцентуацій характеру за А.Є. Лічко. Природа та вияви
характеру. Вчинок і формування характеру. Формування характеру в дитинстві.

Тема 31. Здібності

Поняття про здібності, їх природу. Здібності як психічне явище
особистості. Структура здібностей. Види здібностей. Загальні та спеціальні
здібності. Обдарованість. Талант. Геніальність. Розвиток здібностей.
Сенситивний період та відповідна діяльність. Вік і здібності. Здібності і професія.
Педагогічні здібності.

Тема 32. Потреби, мотиви, спрямованість особистості.

Поняття потреби, мотиву і мотивації. Мотивація як система факторів та як
характеристика процесу. Мотивація як сукупність особистісних (стійких) та
ситуативних (динамічних) факторів. Ієрархія і зміна мотивів. Внутрішні
(пов'язані з процесом та змістом діяльності) та зовнішні (соціальні та
вузкоособистісні) мотиви. Типи мотивів. Процесуально- змістовні мотиви.
Мотив саморозвитку. Мотив досягнення. Фактори, які визначають рівень
мотивації досягнення. Просоціальні (суспільно-значущі) мотиви. Альтруїзм і
емпатія як мотиви. Мотив афіліації. Зовнішні та внутрішні цілі. Психологічні
особливості зовнішньої та внутрішньої мотивації. Мотиви поведінки і діяльності.
Установка. Потяг. Інтерес. Переконавання.

3. Критерії оцінювання

Комплексний іспит за фахом підготовки для осіб, які претендують на зарахування за ступенем бакалавр, оцінюється за 200-бальною шкалою :

– 190-200 балів – вступник виявляє особливі здібності, вміє самостійно здобувати знання, знаходити та опрацювати необхідний матеріал, використовувати набуті компетентності для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументувати відповіді, самостійно розкривати власні обдарування і нахили;

– 180-189 балів – вступник вільно володіє теоретичним матеріалом, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна;

– 160-179 балів – вступник вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок;

– 140-159 балів – вступник відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; виправляє помилки, серед яких є значна кількість суттєвих;

– 120-139 балів – вступник володіє теоретичним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні (обсяг набутих компетентностей вступника відповідає мінімальним критеріям);

– 100-119 балів – вступник володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину теоретичного матеріалу (до 20 %);

– 0-99 балів – вступник володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів.

До участі у конкурсному відборі не допускається вступник, який продемонстрував незнання значної частини програмного матеріалу, допускав суттєві помилки при визначенні понять і отримав 0-99 балів.

4. Список рекомендованої літератури

Базова

1. Варій М. Й. Загальна психологія: [підр.для студ. вищ. навч. закл.] / Варій М.Й. – [3- те вид.]. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 1007 с.
2. Велитченко Л.К. Вступ до загальної психології : програм. довідник / Одеса: Вид. В. В.Букаєв, 2012. – 406 с.
3. Загальна психологія : навч. посібник. - Київ : Центр учбов. літ., 2016. - 291 с.
4. Загальна психологія. Навч. посіб. / [Сергеєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В.]. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 296 с.
5. Загальна психологія: [підручник для студ. вищ. навч. закладів] / [О. В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук ін.]; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. - К. : Каравела , 2011. - 464 с.
6. Копець Л.В. Психологія особистості: [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / Копець Л.В. – К.: Вид дім. «Києво-Могилянська академія», 2007. – 460 с.
7. Лисенко Н. В. Педагогіка українського дошкілля : у 3-х частинах : ч. 3 : навчальний посібник. Київ : Слово, 2016. 376 с.
8. Павелків Р. В. Загальна психологія: підручник / Павелків Р.В. - К.: Кондор, 2012. –576с.
9. Партико Т.Б. Психологія : підручник. Київ: Ін Юре, 2014. – 665 с.
10. Поліщук С.А. Психологічні практики в системі підготовки практичних психологів :навч.-метод. посібник / С. А. Поліщук. Суми: Унів. кн., 2012. – 135 с.
11. Приходько Ю.О. Практична психологія: Введення у професію : навч. посібник /Ю.О. Приходько. - 2-ге вид. К.: Каравела, 2010. – 233 с.
12. Психологія: Підручник / [Ю.Л. Трофімов, В.В. Рибалка, П.А. Гончарук та ін.; за ред. Ю.Л. Трофімова]. – К.: Либідь, 2001. – 560 с.
13. Рацул А. Б. Педагогіка: інформаційний виклад : навчальний посібник. Київ : Слово, 2016. 344 с.
14. Тельчарова О. П. Педагогіка раннього дитинства : навчально-методичний посібник. Харків : Вид-во Іванченка І. С, 2017. 229 с.
15. Улюкаєва І. Г. Історія дошкільної педагогіки : навчальний посібник. Харків : Діса плюс, 2015. 354 с.
16. Фізеші О. Й. Педагогіка: Основи педагогіки. Дидактика. Теорія та методика виховання. Школознавство: навчальний посібник для студентів педагогіка спеціальностей. Київ : Кондор, 2016. 390 с.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека БДПУ. Доступно: <http://edu.bdpu.org>

2. Волкова Н. П. Педагогічка. Доступно: <https://cutt.ly/Uwy90CUM>
3. Зайченко І. В. Педагогіка. Доступно: <https://cutt.ly/PCF0L0Q>
4. МОН. Доступно: <https://mon.gov.ua/ua>
5. Чайка В. М. Основи дидактики. Доступно: <https://cutt.ly/aCF9m4v>